

novi drevo. Zavaljo tega pa nima tukaj kmet veselja do sadnega drevja, dasiravno je večkrat k temu spodbodovan.

VI.

Gojzdnarstvo sploh.

Po tukajšnih hribih raste bukva, jelov, smrekov, jensenov, javorjev in celó tisov les. Velika škoda se godi gojzdom po tatovih in po velikih viharjih; pozimi pa po težkem snegu. Za prihodnjo rast lesa se je dosedaj prav po malem skerbelo; k večjemu se je kak želod blizo kake vasi po gošavah zasejal. Kmetje imajo pa vendar le veliko prida ali dobička iz gojzda, ker sekajo v gojzdu ne le za domačo potrebo ali za domače orodje, ampak tudi za izdelovanje kubov, rešet, nišk in lesenih ploščkov, s kterimi barantajo po mnogih deželah. Dobivajo tudi veliko derv za ožiganje lončene robe iz gojzda, s katero na vse strani lazijo.

Od bolezen gojzdnarskega lesa ni tu nič kaj slišati. Čemur prizaneseta burja in sneg, ugonobi večidel roka človeška.

VII.

Gospodarstvo tukajšnih kmetov.

Tukaj so vse kmetije tako razkosane, da ni cele zemlje ali kmetije več najti; k večjemu je še kak polovičar, največ je masličarjev. Masličar ima kake 4 orale njiv, 4 orale spašnikov in po troje ali čvetero goved in k večjemu enega konja. Le po obloškem potoku, kjer imajo gojzadne ograje in hribovske senožeti, imajo nekteri po 6 do 12 goved in tudi po več ovác.

Tukajšni kmet prodá včasih kako goved, kake dobro izpitane prešiče, kak boh, kaj masla in malo malo prediva. Denar, ki ga za vse te reči dobí, ne preseže domačih potrebštin in davkov. Tudi s pridelanim žitom ne izhaja. To vse ga primora, si z lesnino, lončarijo in pozimi z mnogimi težkimi deli po Horvaškem in Slavonskem kruha iskati. — Malo jih je, kteri kupčujejo z žitom. V Dolenji vasi kupčujejo tudi s kobilami.

Kmečke pohišta in stanovanja so tukaj večidel prostornije in snažnije kakor po drugih dolenskih krajih. Hleve in skednje si napravljajo iz obrezanih hoj ali smrek, ali pa iz debelih dilj. V skednjih so na enem koncu podi za mlatev, v drugem pa listnik in do verh strehe kak kozolec; pokriti so s slamo. Hiše so zdaj večidel zidane tako, da so oknja proti potom ali cestam obernjene, ob krajih pa so vrata; na spodnjem koncu hiše sta klet in hlev. Veliko jih je že z opekami pokritih, še več pa s slamo.

Dnina delavcov je velika. Kdor hoče in večkrat mora kakega delavca najeti, mu mora dobro ali celó mastno hrano dati in možkim po 20, ženskim pa po 10 krajcarjev na dan plačati. Rokodelcom se mora verh prav dobre hrane po 40 kr. na dan plačati. Hlapci imajo po 40 gold., dekle ali keršence pa po 30 gold. na leto.

O panonskem jeziku.

V 24. listu „Novic“ je moj učeni in poštovani sodelavec gospod Hicinger Tacitovih verstic omenil, v kterih govori o panonskem jeziku. V svojem rokopisu sem že pred dvema letoma dotične verstice pretresal; „retro Marsigni, Gothini, Osi, Buri, terga Marcomanorum Quadorumque claudunt. E quibus Marsigni et Buri sermone cultuque Suevos referunt. Gothinos gallica, Osos panonica lingua coarguit non esse Germanos et quot tributa patiuntur. Partem tributorum Sarmatae partem Quadi ut alienigenis imponunt“ (Tac. 43).

Iz teh slednih besed se še vidi, da Osi, kteri so panonski jezik govorili, tudi niso bili Sarmati, ker Tacit Ose imenuje „alienigenae.“ Za Karpati ravno tam, kamor Tacit Ose postavlja, pa ni bilo drugega naroda v starem svetu, kakor Germani, Galli in Sarmati, in Vendi — Slovani, in ker Osi niso bili nobenega tega naroda

soplemeniki, niso tedaj drugega, kakor Slovani, in ker Tacit njihov jezik imenuje panonski, so tudi Panoni bili Slovani.

Pa kako je mogel Tacit (Germ. 28) pisati, da Osi in Aravisci govorijo nemški, ker gori očitno razločuje tri jezike in pravi, da Osi niso Nemci? O teh verstah Tacitovih je že slavni Valvasor tako umoval:

„Ueber die Zweifel des Tacitus, ob die Osen Deutsche oder Panonier gewesen seien, schliesst Cluver nicht unbillig, Tacitus habe gezweifelt, ob man die Osos für ein panonisch oder deutsches Volk achten müsse, weil ihre Rede der Deutschen in etwas, und doch noch mehr schier der panonischen geglichen.“ (Valvasor Krains topog. hist. Beschr. II, 84).

To umovanje je celó temeljito, ker učeni J. Grimm sam pravi: „Unsere deutsche Sprache schliesst sich, und das ist aller meiner Forschungen Ergebniss, leiblich zunächst an die slawische und lithauische, in etwas fernerem Abstände an die griechische und lateinische, doch so, dass sie mit jeder derselben in einzelnen Trieben zusammenhängt. Noch weiter ab liegt ihr die keltische, obwohl sich auch hier die Verwandtschaft kundgibt.“ („Gesch. der deutschen Sprache“ str. 1030).

Razun teh verst Tacitovih o panonskem jeziku sta nam še Plini in Dio Cassi dve besedi zapisala. Dio Cassi (49, 36) piše, da v jeziku panonskem se je panus (panoš, panuš) velelo oblačilo z rokavi. Jaz sem že v „Mittheil. des hist. Vereins für Krain“ dokazal, da je panoš panuš slovenska beseda, in da še v ruskem jeziku samo z drugim tvarivnim suffiksom: panjava pomenjuje a) leinerner Rock der Bäuerinen, b) das Hemd, c) Leinwand; dalje je pri Rusih panjka, ponjka, rubišče, ein Hemd mit Aermeln; pri Slovencih kraj Mure: ponjava, die Leinwandplachte, platneni pert, kterega na trato razprostrepo, kadar zernje sušijo.

Dalje je zapisal Plini besedo bonas, in v gori omenjenem časopisu sem tudi do belega dokazal, da bonas pomenjuje: Sumpfhier, bivola.

Zgodovinska drobtinica.**Pervi zvon. *)**

V petem stoletju je bila huda stiska po Italijanskem. Iz Afrike kralj Genserik na verle planjave italijanske z divjimi Vandali pridere, kakor huda ujima rodovite polja in vinograde zatira in mesta požiga. Ravno je mestice Nola na Neapolitanskem požgal, ter ostale mladenče in može seboj v sužnost odpeljal. Med tem za sužnost odločenimi je bil tudi mladenec Pavl, edini sin nesrečne matere, ko je mož, znajden kovač, je v tej vojski smert storil. Mladeneč po smerti očeta materi lepo obeta, kako hoče zdaj za-njo skerbeti, njena podpora biti in jo z rokodelstvom rediti — naučil se je namreč od očeta iz železa in bronca posebno umetno orodje kovati. — Ali človek obrača, Bog pa oberne. — Vandali mesto ropaje najdejo mater in sina, ki sta v nekem koticu svoje hiše skrita bila, ter mladenča sužnika odpeljajo. Mati mora zdaj gledati, kako se njeni sin v težko sužnost prodaja, joka in prosi za-nj, pa vse zastonj; poslednjič poglavar veli, da ji hoče sina pustiti, ako ga odkupi.

Kje pa hoče reva dnar za rešitvo svojega sina vzeti? Vandali so njo kakor njeno žlahto čisto oropali. Prosi znanca in druge, pa nobeden ji pomagati ne more. V tej britkosti se podá k sv. škofu Pavlinu, ki, oče ubogih, je od hiše do hiše za revne in zapuščene darov pobiral in jih tolažil. Rad bi ji bil sveti mož pomagal, al vse to svoje je že potrosil, in sam ubog, nesrečni materi svetvati ne vé. Ker pa njeno veliko žalost vidi, ji roko podá rekoč: „Bodi

*) Iz „Drobtine za novo leto 1858“, o kterih bomo prihodnjič obširneje govorili. Vred.